

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: Å BYGGE MED ORD

ARTIKLER OG INNLEGG

SALME TIL REFORMASJONSJUBILEET
1517-2017

DEN BEFRIENDE KLAGEN

MENIGHETSUTVIKLING PÅ LUTHERSK
MARK

Å VÆRE LUTHERSK MENIGHET I EN
MINORITETSKIRKE

NY KIRKEORDNING

- ET HELHETSFORSLAG

MÅNEDENS SALME

ORD AV LUTHER

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

KRISTI HIMMELFARTSDAG

SUNDAG FØR PINSE

PINSEAFTEN

Å BYGGE MED ORD

Som student arbeidet jeg på et sykehjem i Oslo. En av beboerne glemte en del, men husket fortsatt at han hadde vært snekker og byggmester i sitt arbeidsliv. Han hadde mange fine stunder ved vinduet der han satt og så utover hele Oslo, og med stolt stemme sa han med jevne mellomrom: "Alt dette har jeg bygd!" Nå er det nok mer enn sannsynlig at han overdrev ikke så lite, men noe kunne han nok sikkert med rette si om: "Dette har jeg bygd!" I mine mørkere stunder lurer jeg på hva som venter meg som lettere glemsom sykehjemsbeboer. Tar jeg med meg prekenarkivet mitt (som jo verken er til å ta eller føle på) og gjentar stolt og stille for meg selv, gang på gang: "Alt dette har jeg sagt!?" Neppel!

For det har sine sider å preke seg gjennom livet – alltid å ha i bakhodet: Hva skal jeg si? – i vielsen på lørdag, i begravelsen på tirsdag og i gudstjenesten på søndag. Det har sine sider å ha fått ordene som viktigste arbeidsredskap. De setter ikke spor etter seg på samme måte som praktisk arbeid og konkrete handlinger gjør. De når mange ganger ikke så langt inn hos forsamlingen, som musikken gjør, i alle fall ikke helt alene. Mange ganger er det bare så altfor mange av dem. Vi er en ordkirke, får vi høre. For selv om Luthers "Ordet alene" gjelder, står jo Bibelens ord sjelden helt alene i kirkelig sammenheng. Ordet og ordene følges ad. Forklaringer og utlegninger, forsøksvis aktualisering og konkretisering, artige historier fra virkeligheten, litt for vanskelige dikt, ganske mange sitater og bibelteolo-

giske dypdykk er bare noe av det som tas i bruk for å kaste lys over mangslungne bibeltekster. Ikke alltid blir det lysere av det heller, dessverre.

Men noen ganger ... noen ganger åpner ordene opp nye rom, i meg og rundt meg. Noen ganger skapes det liv av ord; noen ganger oppdager jeg noe nytt, ser jeg noen sammenhenger jeg ikke før har sett. Noen ganger berører ordene, og noe skjer. Som predikant lever jeg for disse øyeblikkene!

For noen sider ved det å være predikant gir også grunn for takknemlighet, over å ha fått nettopp denne oppgaven som min, takknemlighet over de gangene noe treffer noen – og besynderlig nok kan tilbakemeldingene være slik at jeg knapt nok kjenner igjen det jeg selv har sagt (Her må det da være noen andre på

"For selv om Luthers:
Ordet alene gjelder, så
står jo Bibelens ord
sjelden helt alene i
kirkelig sammenheng."

ferde?). Takknemlig kan jeg også være for å gå på skattejakt i tekstene, som en Askeladd som finner likt og ulikt som kan komme til nytte, kanskje på nye og uvante måter, når fellesskapet igjen samles. "Bare ord," sier vi, selv om vi samtidig vet at nettopp ordene har kraft til å bygge verdener – og rive dem ned igjen. Ordene, dette skjøre og flyktige materialet, som vind og stjernestøv, skal jeg få bygge med, samtidig som de innehar en kraft og mulighet som lite annet. Det er både en gave og en oppgave som jeg også takker for.

ANNE GRETE LISTRØM
AL675@KIRKEN.NO

SALME TIL REFORMASJONSJUBILEET 1517–2017

© EYVIND SKEIE, JANUAR 2017

Stig frem, Guds folk, på tidens torg,
forkynn at Gud er god,
for ennå gjelder Jesu død
og kraften i hans blod!
Gi opp ditt mismot og din tvil,
du lever under nådens smil
i Jesu Kristi navn.

Om noen spør: Hvor er din Gud?
Da gi dem dette svar:
Vi tror på ham som ble vår bror
og kalte Gud sin Far.
Vi ser Guds ansikt i Guds Sønn
og hilser ham med takk og bønn
i Jesu Kristi navn.

De fremste bilder vi kan se
av Gud i tiden her
er mennesker som Gud har skapt
og ennå holder kjær.
Vær sterk, vær glad, vær stolt, vær fri,
stå opp for menneskets verdi,
i Jesu Kristi navn.

Vi står som tiggere for Gud,
det gjør oss ett med dem
som leter etter paradiset
og ikke finner hjem.
Men nåden har sin egen vei,
Guds hjertedør har åpnet seg
i Jesu Kristi navn.

Guds kirke, folk og presteskap
er hver og en som tror.
Vi deler samme dåp og kalk
og lever av Guds Ord.
Vi står frimodig for vår Gud
og jubler troens glede ut
i Jesu Kristi i navn.

Fra dypet roper vi til deg:
Hvor lenge blir det slik
at din, den gode skaperdrøm
går tapt med våre svik?
I nød og redsel, sorg og gru,
å, Herre, se oss, hør oss, du,
i Jesu Kristi navn.

Berør med din kjærlighet,
ta bort vår skyld og skam
og skap av oss et hellig folk,
vår Frelser og Guds Lam!
Den stengte port er revet ned,
hver motløs sjel kan finne fred
i Jesu Kristi navn.

DEN BEFRIENDE KLAGEN

ANDAKT UNDER KLAGEBØNN 8. MARS. I KAPELLET PÅ DET TEOLOGISKE MENIGHETSAKADEMIET

AV GUNHILD MARIA HUGDAL, STIPENDIAT VED MF
GUNHILD.M.HUGDAL@MF.NO

Så dro Jesus derfra og tok veien til områdene omkring Tyros og Sidon. En kanaaneisk kvinne fra disse traktene kom og ropte: "Herre, du Davids sønn, ha barmhjertighet med meg! Datteren min blir hardt plaget av en ond ånd." Men han svarte henne ikke et ord. Disiplene kom da og ba ham: "Bli ferdig med henne, hun roper etter oss." Men han svarte: "Jeg er ikke sendt til andre enn de bortkomne sauene i Israels hus." Da kom hun og kastet seg ned for ham og sa: "Herre, hjelp meg!" Han svarte: "Det er ikke rett å ta brødet fra barna og gi det til hundene." "Det er sant, Herre," sa kvinnen, "men hundene spiser jo smulene som faller fra bordet hos eierne deres." Da sa Jesus til henne: "Kvinnene, din tro er stor. Det skal bli som du vil." Og datteren ble frisk fra samme stund. (Matt 15,21–28)

Det skal noe til ikke å gi seg ved første gangs avvisning. En god porsjon mot, mangel på skamvett, ville noen kanskje si, eller bare desperasjon. Men denne kvinnen gir seg ikke. Hun maser, argumenterer. Bøyer ikke hodet i skam, blir ikke taus, holder blikket til Jesus fast. Jeg kan kjenne igjen følelsen av skam idet man blir avvist, satt på plass. Men jeg kan også forstå at hun svelger skammen, fordi dette er så mye viktigere; det handler om datteren hennes. Hva har denne kvinnen til felles med klagen vi finner i Det gamle testamentet? Jeg vil si frimodigheten, den nesten freidige henvendelsen, pågangsmotet, insisteringen. Det jeg liker så godt med den bibelske klagen, er nettopp dette – at man tar seg selv, sin erfaring og sin virkelighet på alvor, bare sier det som det er, ikke pynter på noe, ikke overprøver sin egen selvoppfatning med bagatellisering eller fine ord. Klagen er så befriende fri for

flinkhet og korrekthet, befriende fri for fromhet og fasade.

Jeg husker godt første gang jeg leste en klagesalme fra Salmenes bok. Jeg var rystet – å snakke til Gud på den måten, med en slik selvbevissthet og frimodighet, det framsto nærmest som blasfemisk. Hvor ble det av den ydmykheten og lydigheten som jeg var blitt opplært til? Å klage til Gud og nærmest å kreve at Gud skulle gripe inn, var fjernt fra det jeg assosierte med fromhet. Var det ikke den kristne martyren som var idealet – den som lider i stillhet og aksepterer sin smerte?

Mine sukk er blitt mitt brød, klageropene mine strømmer som vann. Jeg får ikke fred, ikke ro, ikke hvile, så opprørt er jeg. Kunne du ha svart noe slikt når noen spør om hvordan du har det? I frykt for at andre ikke skal tåle å stå i hvordan vi egentlig har det, er det fort gjort å harmonisere og bagatellisere.

Eller kanskje har du forsøkt å si til noen hvordan du har det, på et tidspunkt hvor du hadde det vanskelig. Men i stedet for å oppleve at den andre møtte deg der du var, og talte ubehaget i at dette var vondt – vondt, meningsløst, ferdig, punktum – så forsøkte vedkommende å peke på noe positivt i din situasjon. Og den andres forsøk på å finne lysglimt i noe som for deg var helt svart, føltes bare som stein til byrden. C.S. Lewis har sagt at vi mennesker tåler ikke så mye virkelighet av gangen. Vi kan ikke bære for mye virkelighet.

Lykke og positivitet er høyt verdsatt i vår tid. Om man er positiv, vil det meste gå bra, mener mange. Selvhjelps litteraturen og artikler som deles på Facebook, forteller oss hvordan vi kan

tenke oss lykkelige, hvordan vi er ansvarlige for vår egen lykke, og hvordan vi kan prioritere, disiplinere og velge oss fram til et lykkelig liv. Idealet om å være positiv og lykkelig er et av de sterkeste idealene i vår tid. Derfor disiplinere vi oss selv og andre til positivitet, til ikke å klage. Ja, selv vår indre samtale disiplineres.

Kravet om å være sin egen lykkes smed og være kronisk positiv har også politiske konsekvenser; det er ikke bare personlig. Først og fremst er det en underliggende og ganske så aggressiv individualisme i det moralske imperativet om enkeltmenneskets positivitet. For hva hjelper det om rengjøringshjelpen forsøker å tenke seg lykkelig så lenge hun jobber seg i hjel i et arbeidsliv som blir stadig mer effektivisert og brutalisert? Et individualistisk og moraliserende lykkeperspektiv på hennes negative livsinnstilling vil kunne undergrave og true vår solidaritet. Tenk bare på om vi skulle gi kurs i positiv tenkning til papirløse innvandrere i limbo. Tanken er nærmest grotesk og viser hvor farlig og potensielt destruktivt positivitetsidealet kan være – hvordan det kan gjøre oss blinde for strukturene, for det politiske og for vårt ansvar. For lykke henger uløselig sammen med privilegier – materielle og sosiale privilegier.

Sannheten skal sette fri, heter det i Johannes-evangeliet. Derfor trenger vi også den klagen som taler sant om det vonde, selv om den kan være vanskelig å forholde seg til. Klagen kan gi oss overdoser av virkelighet – overdoser av en virkelighet som vi kanskje ønsker å holde på avstand. Klagen minner om at livet er vilkårlig, at verden er urettferdig, og at man slett ikke kan kontrollere skjebne, lykke og ulykke med tanke og positiv innstilling. Det er tung visshet å bære. Det er mye mer fristende å lete etter en logikk i det vilkårlige, en logikk som kan gi trygghet, bortforklare lidelse som selvforskyldt og nære illusjonen om at vi har kontroll på hva som rammer oss.

I *The Promise of Happiness* skriver Sara Ahmed om hvor viktig det opp igjennom historien har

vært at mennesker har våget å være ”gledesdreperer” – gledesdreperer i den forstand at de har nektet å være lykkelige og tilfredse, nektet å være fornøyde. Gledesdreperen, det er hun som klager og ikke gir seg, hun som forplikter seg på sannheten om det som ikke er som det skulle ha vært. Kvinners likestilling, homofiles frigjøring, arbeiderklassens kamp for verdige arbeidsvilkår – alle frigjøringskamper har vært basert på klagen, på det motsatte av å tenke positivt og tenke seg lykkelig. Derfor er også kvinnetid og klagebønn en fin kombinasjon, for vi hadde aldri hatt kvinner på teologistudium og prekestoler om ikke noen før oss hadde våget klagen. Kvinnetiden viser klagens politiske side og dens solidaritet.

Klagen er ikke selvsentrert, selvmedlidende eller navlebeskuende. Tvert imot kan den mest personlige klage være sterkt politisk. Klagen er en politisk handling som roper på rettferdighet, gjør krav på redelighet, søker sannhet.

Om sannhet er noe vi ønsker å strekke oss etter, må det også være rom for klagen. Da må vi begynne med å ta oss selv på alvor, og ta vår egen erfaring på alvor. Bare om vi makter å møte klagen i oss selv, kan vi evne å møte andre. Om vi døyver egen klage, vil vi heller ikke kunne høre vår nestes klage. Så vi må begynne med å lytte til den indre klagen – som en del av det å leve sant, som en del av det å tillate og gi rom for sin egen menneskelighet. Og som en del av dette må vi også våge å stå i den klagen som handler om alt det som ikke blir løst, det som ikke ordner seg, det som er sønderknust og fyller oss med håpløshet.

Menneskets klage er viktig. I kampen for det gode kan vi ikke komme utenom klagen. Men like fullt: Betydningen av mennesket klage er begrenset om man ikke tror på en Gud som kan lukkes inn i nøden og det meningsløse. Som kirke forvalter vi klagen, men vi forvalter også håpet om at menneskets klage ikke lyder ut i et tomt univers.

MENIGHETSUTVIKLING PÅ LUTHERSK MARK

AV HALVOR NORDHAUG, BISKOP I BJØRGVIN
HN588@KYRKJA.NO

BEARBEIDET OG FORKORTET VERSJON AV FOREDRAG VED SEMINARET
"Å VÆRE LUTHERSK FOLKEKIRKE I DAG" MF, 1. MARS 2017

Det interessante ved menighetsutvikling i luthersk sammenheng er at så mange muligheter er åpne. Kanskje enda vanskeligere enn å besvare det deskriptive spørsmål: Hvordan ser en luthersk menighet ut? – er det å svare på det normative: Hvordan bør en luthersk menighet være, og hvordan bør vi med dette utgangspunktet drive menighetsutvikling på luthersk mark?

CA 7

La oss ta det normative først. Hvordan bør en luthersk menighet arte seg for nettopp å være luthersk? Ikke helt sjelden kan vi høre påstanden: "Lutherdommen er svak på ekklesiologi." Det stemmer for så vidt. I motsetningen til den romersk-katolske kirke med sin fyldige ekklesiologi og sin stramme hierarkiske struktur og annerledes enn store deler av den reformerte kirkefamilien med sine forestillinger om en ideell menighetsstruktur etter urkirkelig modell (Hva nå det måtte være) står lutherdommen der med sin slanke forståelse av hva som er kirkens uopp-givelige sentrum, slik det er formulert i CA 7:

Like ens lærer de at det alltid vil forbli én hellig kirke. Men kirken er forsamlingen av de hellige, der evangeliet blir lært rent og sakramentene forvaltet rett. Og til sann enhet i kirken er det nok (satis est) å være enig om evangeliets lære og om forvaltningen av sakramentene. Men det er ikke nødvendig (nec necesse est) at det alle steder er ensartede menneskelige overleveringer eller skikker eller seremonier som er fastsatt av mennesker. Som Paulus sier: "Én tro, én dåp, én Gud og alles Far osv."

Det er lite å hente her for den som leter etter

oppskriften på luthersk menighetsutvikling. Eller? CA 7 sier ikke mye om menighetsutvikling og hvordan en menighet skal arte seg. Sammenliknet med både katolsk og reformert tradisjon er luthersk ekklesiologi slank men tydelig: Evangeliet skal forkynnes rent og sakramentene forvaltes rett.

Dette er så sentralt at andre viktige tema (biskoper eller ikke biskoper, styringsstruktur, valgordninger, nasjonalkirker osv.) blir om ikke perifer, så i hvert fall forholdsvis åpent. CA 7 fastslår at menigheten blir til gjennom forkynnelsen og sakramentene, og bare i den grad dette fortsatt finnes, finnes også menigheten.

HVEM BRYR SEG OM FORKYNNELSEN?

Hvordan står det så til med dette helt sentrale? I all hovedsak mener jeg det er få teologiske utfordringer knyttet til den faktiske sakramentsforvaltningen i DnK. Men hva med forkynnelsen? Hvem bryr seg om den? Hvem driver menighetsutvikling på forkynnelsen?

Det er mitt inntrykk at homiletisk etterutdanning for tiden først og fremst anlegger en kommunikativ og empirisk tilnærming med fokus på slike forhold som muntlig språk, resepsjonsanalyse osv. Dette er da også både viktig og uopp-givelig. Men reises det normative og kritiske spørsmålet: Er denne prekenen en rett forkyn-nelse av lov og evangelium?

Det er selvsagt vi biskoper som har et hovedansvar for å holde øye med læren, men hvilke redskaper har vi til dette formålet? Det er ikke

ofte vi hører den enkelte prest preke, og særdeles sjelden meldes saker som angår teologien i prekenen, inn til oss.

Spørsmålet bør stilles: Er det mest sentrale i kirkens liv ikke underlagt noen *reell* kvalitetskontroll? Jeg tror Eyvind Skeie har et poeng når han i Vårt Land 28. februar hevder at vi hører for lite om Jesus. Det vil si: Vi hører mye om det som trosbekjennelsen sier lite om – Jesu virke, taler og helbredelser. Men hører vi mindre om det som trosbekjennelsen sier mye om, hans død og oppstandelse, og spørsmålet om hva dette betyr for oss? Uten at det settes ord på denne tematikken, får evangeliet trange kår.

Når nå temaet for dette seminaret er menighetsutvikling, kan vi gjerne gi oss selv denne utfordringen: Kan menighetsutvikling bidra til å skjerpe bevisstheten om evangeliet, og hindre at evangeliet blir til lov, og lov til evangelium?

Skal vi kort oppsummere denne normative inngangen, blir konklusjonen at luthersk ekklesiologi med sitt klare fokus på ord og sakrament er svært fleksibel. En slank normativ ekklesiologi åpner for en fyldig praktisk ekklesiologi. Så lenge evangeliet forkynnes og sakramentene forvaltes, og det er det store spørsmålet som vi her bare har antydnet, så lenge både kan og bør lutherske menigheter finne sin form på et mangfold av måter.

Målet bør ikke være ikke en kirkelig minimalisme à la den danske Tidehverv-bevegelsen som i sin klassiske form ville begrense menighetenes virke til gudstjenester og kirkelige handlinger (og kulturkvelder om Grundtvig), mens det øvrige menighetslivet var lite å streve etter da dette utgjorde det en fare for subjektivt føleri og falsk fromhet. Ord og sakrament er tilstrekkelig som kriterium for kirkens enhet, men holder ikke som eneste målsetting for et levende menighetsliv.

MENIGHETSUTVIKLING

Da er vi kommet til dette innleggets empiriske vending. Jeg starter med å konstatere at det normative perspektivet med den slanke ekklesiologien i CA 7 samsvarer godt med den faktiske folkekirkevirkeligheten i Norge – med et fyldig mangfold av menighetsformer og menighets-

kulturer.

I en artikkel fra 2015 (TPT 2/15) beskriver Erling Birkedal tre ulike menighetsformer og undersøker i hvilken grad disse er ønsket og etterspurt i en gruppe på 151 personer, både kirkeaktive og mindre aktive. Forenklet fremstilt er Birkedals tre kirke- eller menighetstyper disse:

- *Tjenestekirken*: Folkekirke med fokus på det helt nødvendige (og bare det): Gudstjenester og kirkelige handlinger.
- *Virksomhetskirken*: Som ovenfor, men i tillegg kjennetegnes den av mange andre aktiviteter i regi av staben etter menighetsrådets planer.
- *Felleskapskirken*: Likner den ovenfor, men her er medlemmene/deltakerne selv mer sentrale og organiseringen mindre styrt av menighetsråd og stab.

Birkedal finner at alle disse typene har sine tilhengere blant intervjuobjektene. Men de er ikke jevnt og ikke helt tilfeldig fordelt. Ikke overraskende står tjenestekirken sterkest blant de mindre kirkeaktive, mens de mer aktive ønsker seg mer av menigheten i retning av virksomhetskirken og/eller felleskapskirken. Men også mange med preferanse for tjenestekirken ser gjerne at det skjer noe mer i menighetene i tillegg til det nødvendige minimum. Grensen mellom disse tre typene er flytende både som modeller og hva angår oppslutningen. Verken normativt eller empirisk bør de fremstilles som ekskluderende i forhold til hverandre.

I sentrum for en luthersk menighet står Tjenestekirken med sitt fokus på det som CA 7 oppstiller som det helt sentrale: samlingen om ord og sakrament. Faren med CA 7 under perspektivet menighetsutvikling er imidlertid, som allerede antydnet, at det som er nok for *kirkens enhet* blir tolket som tilstrekkelig også for *menighetens liv*, altså som en uttømmende ekklesiologi. Men som praktisk-teologisk ekklesiologi betraktet blir CA 7 for slank.

Nå omtaler imidlertid ikke CA 7 bare ord og sakrament, men også mennesker: ”forsamlingen av de hellige” (*congregatio sanctorum*). Der det er mennesker, er det også sosialt liv. Rundt ord og sakrament oppstår fellesskapet, det allmenne prestedømme, diakonien med sine samlinger,

besøk og fasteaksjonen for KN, kulturen og alt det andre som vil følge med når Kristus vinner skikkelse blant levende mennesker på en bestemt tid og ett bestemt sted (Jfr. Gal 4,19).

Et slikt fellesskapsliv hører nødvendig med til kirken, men hvordan dette skal gestaltet er fleksibelt. Menighetsutvikling på luthersk mark bør derfor metodisk drives induktivt og kontekstuel, slik det gjøres her på MF gjennom prosjektet Menighetsutvikling i folkekirken. En for stram metodikk kan føre til uheldig ensretting. Målt opp mot folkekirken virkelighet kan det se ut som om eksempelvis Naturlig Menighetsutvikling (NAMU) som mange menigheter i DNK har brukt og fortsatt bruker med utbytte, anlegger for stramme og også noe vilkårlige kriterier som menighetene måles etter:

- utrustende lederskap.
- nådegavebasert tjeneste.
- engasjert troslov.
- hensiktsmessige strukturer.
- inspirerende gudstjeneste.
- livsnære grupper.
- behovsorientert evangelisering.
- varme relasjoner.

Hvor treffende er disse kriteriene på menighetslivet i en folkekirke? Noen steder er de relevante, andre steder ikke. Dette synes som en modell av mer frikirkelig støpning, styrt av idealet om fellesskapskirken.

DET ALLMENNE PRESTEDØMME

Menighetsutvikling på luthersk mark må alltid bygge på læren om det allmenne prestedømme/de troendes prestedømme. Alle døpte og troende har ansvar for menighetens liv.

Uten lekfolket stopper kirken. Ikke noe er mer avgjørende for menighetsutviklingen enn at lekfolket snakkes opp og løftes opp ved at de utfordres og utrustes til tjeneste i menigheten, og følges opp i denne. Arbeidstidsavtalen som er inngått for prestene, gir mindre arbeidstid til kirkens disposisjon, og slik øker behovet for ulønnede medarbeidere. Der dette ikke følges opp, svekkes menighetene. Andre menigheter vil derimot kunne vokse på en slik utvikling fordi lekfolket ser hva som må gjøres, og gjør det i

større grad enn tidligere. Hvilken vei utviklingen tar, avhenger i stor grad av menighetskulturen, og kanskje enda mer av lederskapet.

Det samme gjelder for kirkens økonomi. Vi trenger en beredskap for at de offentlige bevilgningene kan reduseres fra dagens allerede lave nivå, selv om vi selvsagt må jobbe for det motsatte. Uansett vil det her bli vinnere og tapere. For menigheter som vil utvikle seg og ikke stagnere, tvinger en økt satsing på givertjenesten seg fram. Visjonsdokumenter duger lite når personell og økonomiske ressurser mangler. Jeg holder det for sannsynlig at vi på det økonomiske området vil se at klasseskillet mellom menighetene øker.

FOLKETS FORKYNNELSE

En sentral del av det allmenne prestedømme er kallet alle har til på sitt vis å gi evangeliet videre, slik det er beskrevet i 1 Pet 2,9: *Men dere er en utvalgt slekt, et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk som Gud har vunnet for at dere skal forkynde hans storverk, han som kalte dere fra mørket og inn i sitt underfulle lys.*

Etter hvert som bedehusene mange steder blir borte, og bare i liten grad erstattes av tilsvarende arenaer, hvor blir det da av forkynnelsen av folket innen rammen av det allmenne prestedømmet, for ikke å snakke om vitnesbyrdet? Vi taper mye av kontekstualiserte troserfaringer når de profesjonelle blir de eneste forkyrnerne. Luthersk menighetsliv må gi lekfolket forutsetninger for og mot til å formidle evangeliet, gjerne også i gudstjenesten. Her er en konkret utfordring til menighetene i reformasjonsåret 2017: Minst én søndag der noen i menighetens fotfolk får holde gudstjenestens preken.

Kristen kunnskap er en forutsetning for lekfolkets forkynnelse, men også for deres øvrige tjeneste i menigheten og deltakelse i kirkestyret. Kristen identitet bygges ikke i et kognitivt tomrom. Få ting er mer nødvendig enn en radikal kateketisk oppvåkning. Reformasjonen i Tyskland førte til en sterk opprustning av skolevesenet. Hos oss er trosopplæringsreformen en gave, men vi trenger mer, ikke minst for dem mellom 18 og 81.

Har vår tenkning om folkekirken tatt inn den

radikale svikten i kristen kunnskap, som har funnet sted blant kirkens medlemmer? Har vi utviklet en folkekirkelig retorikk som tolker passivitet som tilhørighet og språkløshet som tilslutning til kristen tro? Noen ganger blir den ordløse tro idealisert som særlig sterk. Stemmer det? Det er ikke alltid slik at stillest vann har dypest bunn. Det kan også være grunt. Tro er utvilsomt mye mer enn kunnskap og forståelse, men hvilke vilkår har troen hos den som mangler kjennskap til det basale kjernestoffet?

Det er stort behov for egne undervisningssamlinger, men folk har lite tid. Realistisk sett er det gudstjenestene som for de fleste kristne er den viktigste arena for kristen undervisning. Det må vi som preker være bevisst på. Det er hos mange et sug etter å lære mer. Blir dette møtt i prekenen? Eller er vi kanskje inne i en utvikling der gudstjenesten som trosopplæringsarena for voksne kristne paradoksalt nok trues av trosopplæringsreformen ved at de fleste gudstjenester blir familiegudstjenester?

EVANGELISERING?

Til slutt – et hjertesukk til oss alle som er opptatt av menighetsutvikling: Hvor blir det av evangeliseringen i våre menigheter i dag? Hvor er det som i tidligere tider ble kalt ”nøden” for at nye

mennesker skulle høre evangeliet som et kall og en utfordring til å tro det og ta imot? Hvor blir det av det målbevisste utadrettede arbeidet overfor andre enn barn og unge? Når opplevde vi sist det vi kan kalle en evangelisk aksjon?

La meg nevne et par eksempler på hva jeg tenker på:

- Jeg var med på den folkekirkelige aksjonen ”Til alle” i Follo prosti i Borg i 1990. Her ble alle husstander i prostiets menigheter invitert per telefon til å motta en liten bok med trosfortellinger laget av og med mennesker i dette i prostiet. To uker seinere ble de som tok imot boka, invitert til å delta i samtalegrupper i sin lokale menighet.
- Erkebiskopen av Canterbury, Justin Welby, har lansert en bønnekampanje i Church of England, ”Thy Kingdom Come”, som skal gå mellom Himmelfart og Pinse. Her skal menigheten be om at nye mennesker skal komme til tro på Jesus. Såpass enkelt og såpass utfordrende.

Finnes det forutsetninger hos oss for liknende aksjoner, eller synes vi at dette blir for klamt?

Hvis evangeliets forkynnelse er det sentrale i en luthersk menighetsutvikling, er det kanskje her – i et nytt fokus på prekenen og på vitnesbyrdet – vi skal begynne?

Å VÆRE LUTHERSK MENIGHET I EN MINORITETSKIRKE

REFLEKSJON PÅ GRUNNLAG AV ERFARINGER MED Å ETABLERE OG DRIVE LUTHERSK KIRKE I MALI

AV ANNE LISE MATRE, BIBELOVERSETTER FOR NMS, TIDLIGERE MISJONÆR I MALI
ANNELISEM@NMS.NO

FOREDRAG PÅ SEMINAR OM "Å VÆRE LUTHERSK KIRKE I DAG", 1. MARS 2017 PÅ MF

Det Norske Misjonsselskap etablerte seg i Mali i Vest-Afrika i 1986 for å arbeide blant fulanifolket. Santalmisjonen hadde da allerede vært i landet noen år; de hadde tatt navnet Mission Protestante Norvégienne og arbeidet på en helt annen kant av landet, i en annen folkegruppe. Misjonsselskapet tok navnet Mission Evangélique Luthérienne au Mali og unngikk dermed å ha "norsk" i navnet, men tydeliggjorde altså at vi er en luthersk misjon, noe som har forårsaket spørsmål: Hva betyr luthersk? Ja, for det har vi måttet innse: I Vest-Afrika er "luthersk" atskillig mer et fremmedord enn det er i Øst-Afrika der det er flere lutherske kirker, og der Lutherske Verdensforbund står sterkere.

Allerede i 1987 ble Luthers katekisme oversatt til Mali-fulani, faktisk før vi kom skikkelig i gang med oversettelse av Bibelen!

For å få en tilhørighet i Mali ønsket vi medlemskap i en assosiasjon av misjoner og kirker, en organisasjon med forkortelsen AGEMPEM hvor P står for protestantisk og E for evangelisk. Malis befolkning er 90 % muslimer, og de som har litt greie på kristendom, vet det at kristne, de tilhører enten paven, eller så tilhører de AGEMPEM. Santalmisjonen var allerede blitt medlem; de hadde gjort en god jobb så det bød ikke på mange problemer for oss som kom etterpå. Men det var ingen selvfølge at lutheranere kunne bli medlemmer! Til sammenligning har ikke finsk luthersk misjon i nabolandet Senegal greid å bli medlemmer av assosiasjonen for protestantiske misjoner og kirker der, selv om de har prøvd.

Det store problemet som alltid blir tatt opp i møte med andre protestantiske trossamfunn, er vår barnedåpspraksis. Jeg var ikke klar over hvor mye dynamitt det var i dette spørsmålet, før vi på slutten av 90-tallet var i samtaler med en protestantisk fulanitalende kirke i Benin angående samarbeid. Jeg var da bibeloversetter i NMS i Mali – noe jeg fremdeles er, selv om jeg bor her i Norge – og jeg var på en konferanse sammen med en av kirkelederne i Benin. I forbindelse med det planlagte samarbeidet ba han meg gjøre greie for vårt trosgrunnlag. Jeg gjorde det så godt jeg kunne, nå etterpå lurer jeg på hva jeg egentlig sa; jeg var i alle fall innom sakramentene og sa at vi tror det er frelse i dåpen, og at vi døper barna våre. Da jeg var ferdig og han tok ordet, var det første han sa: "Jeg er glad at du er så ærlig at du forteller at dere døper barn." Det som jeg presenterte som en naturlig konsekvens av vårt trosgrunnlag, var for ham renspekket vranglære (ut fra tanken om at man må tro før man blir døpt).

Likevel ble denne samtalen noe av startgrunnlaget for et samarbeid som varer fremdeles. Kirken i Benin sender misjonærer til Mali, fulanier som er mye nærmere fulaniene i Mali enn norske misjonærer noen gang har anledning til å bli.

Samarbeidet er etter hvert blitt utvidet til å gjelde flere land og kirker, og det betyr at Mission Evangélique Luthérienne ikke lenger er en luthersk misjon i streng forstand. Misjonærene kommer både fra lutherske kirker og fra reformerte kirker med et baptistisk dåpssyn, og det skaper utfordringer. Mens vi fremdeles bare var

lutheranere, hadde vi begynt å døpe barn av kristne foreldre, og vi hadde begynt å gjøre det på den åttende dagen. For når et barn er åtte dager gammelt, pleier muslimene å ha en svær navneseremoni, med naboer og slekt til stede. Når foreldrene var kristne, ønsket de å ha dåp hjemme i stedet, og barnet ble døpt tidlig om morgenen med hele menigheten til stede, i tillegg til slekt og venner og halve landsbyen.

Men så kom den dagen som måtte komme en gang, at alle de lutherske prestene var på ferie, og et barn var født. Hva da? Jo, en av prestene fra Benin foretok en barnevelsignelse i stedet.

Og det store spørsmålet melder seg også i Mali: Hvor store og viktige ting kan man være uenige om og fremdeles være én kirke? Svaret er at det går an. Men det er blitt en sårhet hos de kristne fulaniene i den situasjonen som egentlig er så fylt av glede: De står der med et lite barn i hendene, og hva skal de velge? Dåp eller barnevelsignelse? Hvem skal de glede, og hvem skal de skuffe?

Faktisk har dette med dåpssyn vært gjennomgangstema i våre samarbeidsprosesser i Mali. På begynnelsen av 1990-tallet hadde misjonærer fra Misjonsselskapet begynt å oversette Det Nye Testamentet til fulani samtidig som amerikanske protestantiske misjonærer i et annet geografisk område holdt på med noe bibeloversettelse på samme dialekt, de også. Vi skjønnte at vi måtte samle ressursene våre og lage en felles bibeloversettelse for Mali. På det første møtet vårt ble det spurt: Kan vi finne et felles ord for "dåp"? Hvis vi klarer det, så klarer vi alt!

Vi gikk til verket og vi valgte enkleste vei: Vi transkriberte det greske ord *baptisma* og kombinerte det med "renselse" eller "vask": Lootogal *batisima*.

Selv om jeg er bibeloversetter i et økumenisk prosjekt, er det klart at jeg går til arbeidet som lutheraner, og at det påvirker mine valg. Det var kanskje en tid man trodde at man kunne gå til Bibelen og la den forme alle våre valg og vår konfesjon, men så enkelt har det aldri vært. Vår konfesjonelle tilknytning, vår bakgrunn og våre erfaringer påvirker vår tolkning av Bibelen. På slutten av 1900-tallet, da vi oversatte NT, var den idiomatiske oversettelsen målet for vårt strev, og

da må det mye tolkning til!

La oss ta et eks fra Tit 3.5: "Han frelste oss ved badet som gjenföder og fornyer ved Den hellige ånd." Vi lutheranere som tenker at det er frelse i dåpen, forstår "badet" i dette verset som en hen-spilling på nettopp dåpen. Men det materiellet som Wycliffe Bibeloversettere har utarbeidet, heller til en oppfatning som forstår badet som en indre renselse. Materiellet foreslår: Han frelste oss ved badet *av våre hjerter* som gjenföder og fornyer ... – dette for å forhindre at leseren skal tro at et bad kan ha magisk frelsende virkning.

Jeg har sett oversettelser som sier akkurat dette. Men jeg tenker: Hvis vi i våre bibeloversettelser snakker om å vaske hjertene og slik inderliggjør og individualiserer troen, hvis sakramentene ikke har annet enn symbolsk verdi, hvis nåden alene og troen alene *ikke* er pregnante læresetninger som former grunnlaget for vår teologi, da blir kravene til vårt indre fromhetsliv store, og loviskhet blir en fare. I Vest-Afrika ser vi denne faren veldig tydelig i en del kirkesamfunn: De muslimske budene blir erstattet av kristne bud, og det er det. Derfor er luthersk nærvær viktig. Det er viktig for å gjøre nåden tydelig både blant kristne og blant muslimer.

Selv om det lutherske perspektivet har trange kår i Mali, tror jeg altså at det er viktig at vi er til stede. Og med glede har jeg sett at en av de tingene vi jobbet mye med de første årene, nemlig liturgier, de består selv om veldig mye av forkynnelsen er blitt mer kalvinistisk. Vi lagde gudstjenesteliturgi, fem daglige tidebønner og liturgier for begravelse, forbønn ved sykdom og i krise. Her har vi som lutheranere en kilde å øse av: Vi slipper å finne på vårt eget personlige ved alle anledninger; vi våger å gå inn i tradisjonen og bruke andres ord i bønn og tilbedelse. Fulaniene i Mali har fått del i denne arven, og de forvalter den!

Når det gjelder samarbeidet med de andre kirkene i Vest-Afrika, både kirken i Benin og samarbeidet i AGEMPEM, opplever vi absolutt at det er en gjensidig respekt og forståelse mellom oss. Spesielt merket jeg det den dagen kirkelederen fra Benin, som altså syntes barsedåp var ren vranglære, i en personlig samtale fortalte meg at

han hadde en psykisk utviklingshemmet adoptiv-
sønn. ”Han kommer aldri til å klare å lære Fader
Vår utenat, og derfor vil han heller aldri bli døpt
i vår kirke.” En adoptivfar viste meg sin smerte
på et punkt der vi i utgangspunktet var uenige.
Tydeligere kan vel respekt ikke uttrykkes.

En ting er å være luthersk minoritet i Mali i
forhold til kalvinister og baptister. Enda vanske-
ligere er det å være kristen minoritet i forhold til
en muslimsk majoritet, ikke minst de siste årene
da en stadig sterkere fundamentalistisk bevegelse
har gjort seg gjeldende i landet, med mye uro og
vold.

En god venn av familien min opplevde å møte
en gjeng islamistiske rebeller nå i høst; dette står

på NMS sin hjemmeside, og jeg avslutter med å
gjengi det:

*Det var midt på dagen; han var på vei hjem på
motorsykkelen sin, og han tok en snarvei gjennom
krattet. Rundt en sving sto det plutselig en hel
gruppe unge menn i mørke kler og stengte veien for
ham. Han skjønte med en gang hva slags folk dette
var. Lederen kom opp til ham og sa: ”Vi vet hvem
du er. Du er han fulanien som er kristen og snakker
på radioen. Vi vet hvor du bor. Når vi har gjort opp
med hæren og med FN-styrken, da er det din tur.
Vi glemmer deg ikke.” Så slapp de ham.*

Dette er den store utfordringen for kirken i
Mali i dag.

luther

Kari Fure

FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland
i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De
drives vekk fra områdene der den kristne kirke først
etablerte seg. Slik kuttes kirkens røtter.

I Flukten fra Syria og Irak forteller Kari Fure om møter med mennesker som
står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere
og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et
nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar
linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse
motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer
om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Ninive-
sletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

NY KIRKEORDNING – ET HELHETSFORSLAG

AV PROST GUSTAV DANIELSEN
GUSTAV.DANIELSEN@STEINKJER.KIRKEN.NO

DENNE ARTIKKELEN HAR TIDLIGERE VÆRT TRYKKET I "VÅRT LAND" 13. FEBRUAR I ÅR.

Kirkeordningen er blitt drøftet lenge. I starten kom det noen helhetsforslag, men de siste årene har det vært mest delforslag av typen:

- Biskopen skal ikke ha arbeidsgiveransvar.
- Det skal være én arbeidsgiverlinje.
- Alle skal ansettes av fellesrådet.
- Alle skal ansettes av bispedømmerrådet.

I det følgende vil jeg legge fram et helhetsforslag som prøver å balansere de ulike interessene. Håpet er å få til en ordning som det store flertall opplever som enkel, tydelig og tjenlig for det kirken skal gjøre. Min bakgrunn for å gjøre dette er et langvarig engasjement for kirkeorganisering. Før Kirkeloven av 1997 ble vedtatt, var jeg en av de få prestene som ikke godtok den smarte setningen: "Prestetjenesten skal fortsette som før. Dette angår ikke prestene." Men hele virkeligheten rundt presten ble jo endret, så presten kunne ikke fortsette som før. Selv var jeg daglig leder for to menighetsråd før 1997. Det ble avsluttet da kirkeloven kom.

Forslaget er laget ut fra min erfaring som sokneprest i 26 år og deretter prost. Det er ikke skrevet ut fra juridisk kompetanse og er heller ikke utfyllende i alle detaljer. Det handler om forhold som bør endres, og forhold som det er stilt spørsmålstegn ved.

Mitt forslag er basert på følgende premisser:

1. Mest mulig skal være slik det er. Kirken er en stor og tung organisasjon. Skal vi endre på noe, skal vi være 100 % sikre på at endringen er nødvendig og nyttig. Erfaringen fra gudstjenestereformen, med store visjoner i starten og magert utkomme, frister ikke til de store organisasjonsforsøkene.
2. Mest mulig skal være som i andre tilsvarende organisasjoner. Det trengs klare ledelseslinjer og tydelig fordeling av makt. Vårt budskap

er fra en annen verden, men kirkens organisasjon er plantet midt i denne verden.

3. Endringene skal løse problemer og utfordringer som ligger i dagens organisering.

DAGENS SVAKHETER OG UTFORDRINGER

1. Menighetsrådets svake posisjon

Menighetsrådet er et folkevalgt organ, men ble gjennom kirkeloven av 1997 fratatt viktige deler av sitt myndighetsområde – ansvar for kirkebygg, kirkegård, ansatte og kontakt med kommunen. Disse oppgavene ble overtatt av kirkelig fellesråd som rett nok er oppnevnt av menighetsrådene, men som ikke står ansvarlig overfor menighetsrådene. Fellesrådet kontrollerer seg selv og vedtar sin egen årsmelding og sitt eget regnskap. Når fellesrådet skal ha ansatt kirkeverge, og menighetsrådet kan ha en daglig leder, bidrar det ytterligere til maktforskyvning fra det folkevalgte menighetsrådet til fellesrådet.

2. Mangel på samordnende ledelse.

I en menighetsstab kan det være en gudstjenesteleder, en diakonal leder, en pedagogisk leder, en kirkemusikalsk leder og en daglig leder, men ingen er gitt myndighet til å få denne staben til å fungere sammen. Med positive ansatte er det likevel mye som går bra, men når godviljen ikke er der, kan dette bidra til langvarige stabskonflikter.

3. Uklar ledelse for vigslede medarbeidere.

Prestene har biskop og prost som sine ledere. De andre vigslede ledes av kirkevergen. Unntaksvis fins det kirkeverger med fagkunnskap innen pedagogikk eller diakoni, men oftest må diakoner og kateketer lede seg selv.

4. Dobbel arbeidsgiverlinje.

Prestene er ansatt av og ledes ut fra bispedømmerådet. De andre ansatte er ansatt av og ledes ut fra fellesrådet. Her gjøres det mye parallelt arbeid og gjerne ut fra ulike administrative systemer. Det bindes opp flere ressurser i administrasjon enn nødvendig.

5. De små fellesrådene.

I kommuner med bare ett sokn er menighetsrådet også fellesråd. Her er det ofte små kirkevergestillinger, noe som gir en krevende arbeidssituasjon når en i denne lille stillingen skal ivareta økonomisk styring, personalledelse og eiendomsforvaltning. Samtidig er regnskap for fellesråd og menighetsråd slått sammen, så underskudd på oppussing av kirken må da dekkes av overskudd på ofringer til menighetsarbeidet.

FORSLAG TIL NY KIRKEORDNING

1. Menighetsrådet får styrket sin posisjon ved å få det totale ansvar for virksomheten i egen menighet. Men menighetsrådet skal delegerer arbeidsgiveransvar og kommunekontakt til fellesrådet og kan også delegerer ansvar for kirken og kirkegården til fellesrådet. Der kirkegården er felles for flere menigheter, skal ansvaret delegeres til fellesrådet.

2. Fellesrådet står ansvarlig overfor menighetsrådene som utgjør fellesrådets generalforsamling der årsmelding og regnskap skal godkjennes.

3. Fellesrådet skal bestå av minst 3 sokn og normalt sammenfalle med prostiet. Dette gir fellesråd med tilnærmet samme størrelse slik at oppgaver og arbeidsmåter kan bli ganske like i hele landet.

4. Bispedømmerådet skal som i dag velges ved direkte valg og samtidig være en del av kirkemøtet. Bispedømmerådet får ansvar for å ansette og avsette alle vigslede medarbeidere. Dermed får biskopens vurdering av vigslede medarbeidere en direkte konsekvens i forhold til ansettelse og eventuell avsettelse. Dette gir også de vigslede en større frihet i forhold til de(n) menighet(e) de skal betjene. De skal ikke bare gjøre tjeneste i menigheten. De skal også som forkynnere

komme utenfra med: "Så sier Herren."

Kirkevergene ansettes også av bispedømmerådet. Jeg har sett hvordan fellesråd kaver når det skal gjøres endringer i kirkevergestillingen. Kirkevergen selv er inhabil i saksbehandlingen, og om det er andre saksbehandlere i staben, er det krevende å skulle vurdere sin overordnedes stilling. Resultatet blir at valgte ledere må ta ansvar for saksbehandlingen, noe de vanligvis ikke har kompetanse til.

Bispedømmerådet får ansvar for den strategiske ledelsen av bispedømmet og har en fagstab som bistår menighetene.

5. Alle andre medarbeidere ansettes av kirkelig fellesråd. Som ved ansettelse av prest gis menighetsrådene anledning til å delta i intervju med alle søkere som skal virke i menigheten.

6. I menighetene er det en prest som leder menighetsstaben i den utadrettede virksomheten, mens menighetsrådet, normalt hjulpet av en ansatt menighetsforvalter, tar seg av administrasjonen. Små menigheter bør normalt gå sammen om en felles stab for flere menigheter. Ledende prest og menighetsforvalter samordner sin ledelse.

7. På fellesråds-/prostnivå ledes administrasjonen av en kirkeverge, og den utadrettede virksomheten ledes av prost (ledende prest). Disse to samordner sin ledelse.

8. På bispedømmenivå fortsettes dagens deling mellom biskop og stiftsdirektør.

9. Den daglige arbeidsgiveraktiviteten for alle ansatte utøves på prosti-/fellesrådsnivå og ledes av kirkeverge og prost i fellesskap.

10. Prostiet/fellesrådet er et serviceorgan som skal bistå menighetene og de ansatte til å utføre sin virksomhet på best mulig måte.

11. Prester som leder menighetsstaber, får sitt ledelsesmandat fra menighetsrådet. Proster og kirkeverger får sitt ledelsesmandat fra bispedømmerådet.

12. Prester skal som før være med i menighetsråd og fellesråd og biskopen i bispedømmerådet, men disse skal da ikke ha stemmerett. Sammen med menighetsforvalter/kirkeverge/stiftsdirektør er de med i rådet for å hente ut sitt ledelsesmandat.

MÅNEDENS SALME APRIL 2017

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

KORNET HAR SIN VILA (N 13 205)

T: ANDERS FROSTENSON 1968, ETTER EN ENGELSK SANG M: FRANSK JULEMELODI

Mange lurte på hvem Jesus var. Evangelisten Johannes forteller at en gang var det noen grekere på besøk i Jerusalem som var nysgjerrige på Jesus. De spurte noen av hans disipler om de kunne ordne et møte med ham. Men Jesus var ikke klar for det. "Timen er ikke kommet enda," sa han – og så pekte han frem mot sin egen lidelse, død og oppstandelse med disse forunderlige ordene: "Hvis ikke hvetekornet faller i jorden og dør, blir det bare det ene kornet. Men hvis det dør bærer det rik frukt" (Joh 12, 24). Dette kalles "hvetekornets lov", som denne månedens salme tar sitt utgangspunkt i.

Kornet har sin vila er en vår- og påskesalme av Anders Frostenson fra 1968, med inspirasjon fra en engelsk salme "Now the green blade rises from the buried grain" av John Macleod Campbell Crum (1928). Melodien er en vakker fransk julemelodi i moll, Noël Nouvelet, kjent allerede fra 1400-tallet.

Teksten illustrerer "hvetekornets lov", synlig både i naturens oppvåkning om våren og i Jesu død, gravlegging og oppstandelse: "Han var vetekornet, låg i jordens djup / han stod opp en påskdag, lever bland oss nu." (v 3) Når apostelen Paulus skal forklare oppstandelsens under, bruker han også bilder fra naturen og fra veksten: "Nå vil vel noen si: Hvordan står de døde opp? Hva slags kropp har de? Du uforstandige menneske! Det du sår, får da ikke liv igjen uten at det dør. Og det du sår, er jo ikke den planten som kommer opp, men et nakent korn, av hvete eller et annet slag." (1 Kor 15,35–37)

Salmen har sin symbolikk fra de nevnte bibelordene i Johannesevangeliet og Paulus første brev til korinterne. Enhver bonde eller hagedyrker kjenner godt til disse naturens lover. I salmen anvendes lovene om såing og vekst som metafor for Jesu død og oppstandelse:

"Han blev hængd på korset, i en grav lagd ner!"
(vers 2)

og:

"Han var vetekornet, låg i jordens djup.

Han stod opp en påskdag, lever bland oss nu."
(vers 3)

Salmen handler om Guds kjærlighet. Både naturen og dens lover, og Jesu død og oppstandelse er uttrykk for Guds kjærlighet: *Kärlek från Gud, åt allting ger du liv (v 1)*. Det første og det fjerde verset avsluttes med bønner: "Kärlek med ditt ljus kom, kom och hos oss förbliv." I avslutningen av det andre og tredje verset er bønner slik formulert: "Kärlek med ditt ljus kom, kom och dröj hos oss kvar." I disse avsluttende bønnene er det ingen tvil om at kjærligheten er identisk med Kristus. Og slik blir denne salmen en inderlig bønn om at han som ble lagt i jorden og "stod opp en påskdag", for alltid må bli hos oss med sin frigjørende frelse og fred.

Anders Frostenson (1906–2006) var svensk prest og forfatter. Han var svært aktiv i salmebokarbeidet for Svenska Kyrkans salmebøker av både 1937 og 1986. Han regnes som en sentral fornyer av den svenske salmen i både innhold og form. Kjennetegnet for hans arbeid med salmer er blitt beskrevet som en streben etter å forenkle tekstene og ut fra et teologisk perspektiv skape mer sangbare salmer. Hans salmer er utbredt over hele verden og oversatt til flere språk. I Norsk salmebok 2013 er han representert med hele 19 tekster og 3 oversettelser. En annen av hans salmer med påsketidstema er bibelvisen "De trodde at Jesus var borte" (N13 203).

Lytt til Stine Mari Langstrand som synger denne salmen i NRK/TV "Salmeboka minutt for minutt".

ORD AV LUTHER

OM PREDIKANTEN

En kristen predikant ... er en Guds tjener, ja ... en Guds engel, en rett biskop for Gud, en frelser for mange mennesker, en konge og fyrste i Kristi rike og blant Guds folk, en lærer, et lys for verden ... Det er ikke noen mer dyrebar skatt eller edlere ting på jord og i dette liv enn å være en rett og tro prest eller predikant.

(WA 30 II. 533:19–27)

Alle predikanter skal være sikre på at de kan si: Gud sier det. Det er Guds Ord; og når jeg forkynner Guds Ord, så er det like alvorlig som om jeg sverger. Den som ikke er sikker på dette og ikke kan si: Gud sier det, han bør holde opp med å forkynne; for han vil ikke utrette noe godt.

(WA 20. 578:25–29)

En predikants tjeneste er egentlig rettet mot stadig å elske, forkynne, hjelpe, råde og mane tilhørerne til tro og kjærlighet.

(WA 46. 192:16–18)

Å forkynne evangeliet er ikke noe annet enn å be Kristus komme til oss eller å bringe oss til ham.

(WA 10 I. 1. 13:22–14:1)

Der hvor Guds Ord ikke blir forkynt, er det bedre at en verken synger eller leser eller kommer sammen.

(WA 12. 35:24–25)

*Sitatene er hentet fra Kurt Aland:
Hva sier Luther? Et Luther-leksikon,
Oslo: Lunde 1974.*

Utlysning av Olavstipend 2018

Olavstipendet ble opprettet i 1993 for å øke kunnskapen om kirken og dens rolle i samfunnet, og for å styrke kirkens kompetanse til å løse dens oppgaver. Stipendets formål er primært å bidra til utviklingen av praktisk-teologisk kunnskap og kunnskap om praktisk prestedtjeneste, men kan også tildeles prosjekter innenfor andre fagteologiske områder når disse ligger innenfor stipendets formålsbeskrivelse.

Fra 2014 har Bispemøtet fått overdratt ansvaret for tildelingen av Olavstipendet. Bispemøtet utlyser nå Olavstipendet for 2018. Stipendet tildeles fortrinnsvis menighetsprester med minst 3 års sammenhengende prestedtjeneste.

***Det tildeles to stipender, hver på inntil 50.000 kr.
Til hvert av stipendene knytter seg permisjon med lønn for 6 måneder.***

For 2018 ønsker Bispemøtet søknader innen alle praktisk-kirkelige eller teologiske temaområder. Prosjekter som tematiserer forkynnelse og prosjekter som tematiserer forkynnelse utenfor kirkerommet (se under) vil imidlertid bli prioritert.

Forkynnelse på ulike arenaer

Prester preker fra prekestolen. Men forkynnelse og formidling av Jesus Kristus skjer også på helt andre arenaer, som for eksempel aviser, sosiale medier, radio og TV. Hvilke muligheter og utfordringer finnes i dette feltet?

Søknader skal utformes i henhold til *Retningslinjer for utforming av søknader til Olavstipend* og vurderes på bakgrunn av *Retningslinjer for tildeling av Olavstipend*. Retningslinjene ligger på Bispemøtets hjemmeside, www.kirken.no/bm

Søknadsfrist er 1. juni 2017.

Søknader om Olavstipend sendes til Bispemøtet med kopi til prost og biskop.

Bispemøtet, Pb. 799 Sentrum, 0106 Oslo
e-post: bispemotet@kirken.no

DEN NORSKE KIRKE

Bispemøtet

FRA BOKFRONTEN

HANS JOHAN SAGRUSTEN: DET STORE PUSLESPELET II: MYSTERIET I MUMIEMASKA.

OSLO: VERBUM. 2016. 221 S.

ISBN 9788254313565

Kun to år etter sin forrige bok, *Det store puslespelet: Jakt på de tidligste manuskriptene til Bibelen* (Oslo: Verbum, 2014), er Hans Johan Sagrusten tilbake med en ny bok – en oppfølger! Også denne er lettlest, medrivende og oppdatert. Spørsmålet er imidlertid om det har gått litt for fort denne gangen.

STRUKTUR

Det store puslespelet II er inndelt i seks deler, og mellom disse er det flettet inn syv mindre kapitler (Mumiemaska I–VII) som har fokus på det som er bokas hovedtema. Hoveddelene er mer spredte tematisk, og man kan lure på om noe av det rett og slett er rester fra manuskriptet til den første boka. La meg bare kort nevne de tre først delene: Del 1 handler om prakthåndskriftet Codex Sinaiticus; andre delen handler (mest) om tillegget i Joh 7,53–8,11 (“kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd”) mens tredje del er viet til for-

falskningen ”Jesu kones evangelium”. I det hele tatt spriker det litt. Tittelen på boka er således ikke dekkende. Strengt tatt er det bare snau 30 sider av i alt 221, som handler om mumiemaskene. Jeg må innrømme at jeg også har litt problemer med puslespillmetaforen, fordi den gir inntrykk av at det fantes manuskripter til Det nye testamentet i det første århundre. Det stemmer rett og slett ikke.

Men la det være sagt: Sagrusten skriver godt og er en fremragende pedagog. Noen steder leker han seg nærmest, som når han skriver om den notoriske svindleren Konstantin Simonides og Konstantin von Tischendorf i del 1. Mye i boka er både interessant og morsomt å lese, og det er gledelig at dette stoffet har et publikum i Norge.

SJANGERFORVIRRING

Det kan virke som om Sagrusten forsøker å skrive seg inn i en sjanger som egentlig tilhører fiksjonen, og på baksiden av boka innrulleres han sammen med forfattere som Dan Brown og Tom Egeland (“Den reneste vitenskapstriller,” skreiv forfatter Tom Egeland om boka. Brikkene i denne oppfølgeren er ikkje mindre spennende.) Ved å selge prosjektet på denne måten legger forlaget til rette for en blanding av populærvitenskap og fiksjon, som på ingen måte er uproblematisk.

Sjangerinspirasjonen og valg av grunnleggende terminologi gjør tidvis Sagrustens fremstilling godtroende og harmonisøkende også på steder hvor den burde ha vært kritisk. Termen mysterium overforbrukes i fremstillingen og blir noen steder litt trøttende. Men mer alvorlig: Den fungerer ikke analytisk, og ofte finnes det mer presise ord til å karakterisere det Sagrusten skriver

om. I fremstillingen om mumiemaskene er jeg ikke i stand til å finne ett eneste kritisk spørsmål som virkelig tas opp til drøfting. Dette er problematisk. Denne saken er nemlig ikke så mye et mysterium som det er en skandale.

SCOTT T. CARROLL OG JOSH MCDOWELL

Sagrusten har en grunnleggende beundring for aktørene sine – ofte med rette, men av og til med urette. I omtalen av de såkalte mumiemaskene har han nærmest konsekvent styrt unna de kritiske stemmene. Dette blir aller tydeligst i Sagrustens omtale av Scott T. Carroll. Carroll beskrives som ”professor” (188), ”en amerikansk forsker på antikk historie” (77) og ”rette mannen når det gjelder å få tak i gamle manuskript” (79). Man får inntrykk av at Carroll er en del av forskerlauget. Det er misvisende.

Det finnes en annen fortelling om Carroll, som vi ikke får høre om i Sagrustens bok, som blant annet er dokumentert på bloggene til papyrologene Brice C. Jones og Roberta Mazza. Førstnevnte omtaler Carroll som ”en kontroversiell amerikansk samler”, og sistnevnte beskriver metodene hans som tvisomme sett fra et etisk og kulturelt ståsted. Carroll er kort og godt en person som ikke tas så veldig seriøst blant forskere. Han går nå under kallenavnet ”Palmolive Indiana Jones” nettopp på grunn av hans tvisomme og hardhendte omgang med mumiemaskene som Sagrusten skriver om. I Sagrustens fremstilling får Carroll imidlertid representere forskningen.

Etter at Green-familien, den drivende kraften bak det storslåtte Museum of the Bible i Washington (s 217–18), ga Carroll sparken i 2012, har han blant annet jobbet for den amerikanske evangelikale apologeten Josh McDowell. Disse har de siste årene vært del av en ideologisk relikvie- og trofejak, og de skyr få midler. McDowell sier rett ut at han ikke engang bryr seg om å vaske hendene før de behandler de gamle papyrusfragmentene han ved Carrolls hjelp har fått tak i. ”Hva om vi ødelegger det når vi holder på?” spør han i ett av Youtube-klippene. ”Det er OK, siden vi eier det.” I kapitlet ”Mumiemaska III”

(s 77–80) refereres det fra et seminar ved *University of the Nations*, hvor Carroll viser et filmklipp der han nærmest ”vasker opp” en mumiemaske. Det går som det må gå. Selvbevisst sier han: ”For ein destruktiv prosess, seier du kanskje ... Men eg vil minne om at all arkeologi er en destruktiv prosess.” (s 77) Overraskende lar Sagrusten ham slippe unna med dette.

Carroll og McDowell har arrangert storsamlinger for kristne, hvor de gir møtedeltakerne mulighet til å bli med på å løsne fragmenter fra mumiemaskene – famlende, utrenet og med pinsett. De får nærmest bli kuratorer for en dag for på denne måten å få en nærkontakt med ”Guds ord”. McDowell beskriver selv en av disse ”eventene” i en av sine bøker:

Talk about a tense moment! ... With eyes shut, I prayed that God would allow our ministry to possess what I dearly hoped for – at least one small fragment of an ancient New Testament manuscript. We had just acquired some rare Egyptian burial artifacts, between 1.600 and 2.200 years old, in the hopes that hidden within them we would find fragments of ancient scriptural writing. ...

It was December 6, 2013. Our ministry had organized an unprecedented event in Plano, Texas, that brought together highly specialized scholars in ancient languages, including Coptic and Greek. ... It wasn't the artifacts themselves that interested me; it was their infrastructure, which comprised layers of papyrus ... dating to between the third century BC and the fifth century AD. These experts had been tediously extracting and identifying the papyri from within the rare Egyptian burial artifacts we had acquired. I was waiting – as patiently as I could – to learn whether what they found would be of a biblical nature.

Dr. Scott Carroll ... was ready to announce his findings. He was surrounded by a gallery of about two hundred ”invitation only” Christian apologists and leaders who were participating and watching to see what was about to be revealed. The moment of truth was about to arrive (McDowell 25).

Det er ingen gladsak at amerikanske fundamentalister ødelegger gamle artefakter på jakt etter

bibel, og at mumiemaskene således tas inn i et absurd, kristenfundamentalistisk prosjekt. Segrusten lar det imidlertid passere.

Carroll har vært flink til å skryte av uspesifiserte prestisjefulle miljøer han jobber sammen med, og har (generelt) en (grunnleggende) antydende måte å kommunisere på. Han vet åpenbart hvilken effekt det han sier har, men han uttrykker seg så pass ullent at det er vanskelig å etterprøve det. Segrusten har åpenbart latt seg blende av Carrolls selvvitnesbyrd, og siterer ukritisk selvpresentasjonene hans i boka (78–79).

MARKUS-FRAGMENTET

Hva da med det mye omtalte – men upubliserte – Markus-fragmentet som enkelte forskere har hevdet kan dateres så tidlig som til 80-tallet e.Kr.? Segrusten skriver om dette i de tre siste kapitlene om mumiemaskene (Mumiemaska V–VII). La meg nøye meg med å si dette: Når det gjelder upubliserte manuskripter, synes det nærmest å være en universell lov at disse beskrives mye mer elevert før publisering enn etter. De tretten Dødehavsrullene som Green-familien kjøpte i årene 2009–14, og som det har vært en enorm blest rundt, viser seg sannsynligvis nå å være forfalskninger, bare måneder etter at de ble publisert (som ekte). Ifølge Newsweek-journalist Nina Burleigh og den franske forskeren Michael Langlois, ble Green-familien gjort oppmerksom på at de sannsynligvis hadde forfalskninger i samlingen sin, men brydde seg ikke om det.

Green-familien er også eierne av Markus-fragmentet. Ingen av skeptikerne har sett dette fragmentet, og det er all grunn til å være nøktern: Verken paleografi eller C-14-datering er egnet til denne typen punkt-datering. Tidlig-datering av Markus-fragmentet må også ses i sammenheng med den frenetiske jakten etter å komme lengst mulig tilbake i tid, som preger flere av aktørene Segrusten skriver om. En passant må det nevnes at også McDowell kan knyttes til Markus-fragmentet. Segrusten avslutter boka si med å beskrive fragmentet som ”mysteriet i mumiemasken” (218). Ja, la oss inderlig håpe et det er det. Så langt har det først og fremst vært en ”hype”, som særlig har vært brukt for å promotere en bestemt type teologi.

OM BOKA

Noen ord om boka og dens utforming: Boka er liten og nett – en snerten sak! – men fremstår også noen steder som litt kjip. Aldri har jeg sett Codex Sinaiticus så blek som på side 21. Det er i det hele tatt synd at bildene ikke er i farger. Av og til oppleves tekstbildet på sidene som temmelig massivt. Man kan nærmest få inntrykk av at det egentlig ikke er plass til faktarutene. Disse fungerer imidlertid veldig godt innholdsmessig. Valget av stjerne (*) som fotnotetegn er uvant; man forventer at det refererer til en tegnforklaring.

En populærvitenskapelig bok som dette må basere seg på arbeidet til andre forfattere og forskere; det er greit, men noen steder ligger Segrusten så pass nær andres tekster at jeg hadde forventet en mer eksplisitt kreditering av arbeidene deres. Han bygger ellers en del på bloggstoff som han heller ikke refererer til.

DEN GODE STRID

Det er mye godt å si om *Det store Puslespelet II*, som jeg ikke har prioritert å bruke plass på, og jeg har hatt stor glede av å lese den. Men jeg er kritisk til måten Segrusten og Verbum har brukt mumiemasketragedien på. Verken antikvitetsmarkedet eller amerikansk fundamentalisme er verdige romantisering. Segrusten er opptatt av opphavet til både Codex Sinaiticus og Jesu kones evangelium, men han spør aldri om hvordan Green-familien har fått tak i Markus-fragmentet. Det bør han. Vi vet ikke hvor disse maskene kommer fra, og det gir definitivt grunn til bekymring fordi vi vet en hel del om hvordan Green-familien har skaffet seg andre manuskripter. Burleighs artikkel om Green-familien i Newsweek (April 2016), begynner slik:

In 2011, U.S. Customs officials in Memphis, Tennessee, intercepted a suspiciously labeled FedEx package sent by an Israeli antiquities dealer to the compound of a wealthy biblical antiquities collector in Oklahoma City. The FedEx bill identified the contents as “hand-crafted clay tiles” worth less than \$300, but when agents opened it, instead of kitchen decor they found 300 clay tablets scored with tiny ancient writing – Assyrian and Babylon-

ian cuneiform tablets of the type that have been looted on a grand scale from war-ravaged Iraq in recent decades.

A few years later, around Easter 2014, on the other side of the world, an Italian scholar was touring the Vatican's Verbum Domini II exhibit of antique Bibles and Bible-related artifacts. ... Among the vitrines, the scholar's eye fell upon a ragged bit of a sixth-century papyrus fragment containing lines from Galatians 2 in Coptic. The scholar ... recognized it as one that had been on sale on eBay from a Turkish seller several years before, and she recalled that in email exchanges with academics pretending to be interested buyers, the seller had admitted he'd smuggled the fragments out of Egypt.

Both the misidentified cuneiform shipment ... and the smuggled papyrus belong to Steve Green, a billionaire evangelical (Burleigh 34).

Jeg frykter at det Sagrusten omtaler om ”nye funn” på siste siden i boka, er noe helt annet, noe vi rett og slett må kjempe imot. Bare når Greenfamilien har fortalt forskerne hvor de har fått tak i dette materialet, kan vi vurdere om det arbeidet som storheter som Daniel B. Wallace og Craig Evans gjør på Markus-fragmentet, er verdifullt eller snarere bør ses på som en form for hvitvasking.

LITTERATUR

Burleigh, Nina. ”Good Bless America Or Else”.

Newsweek 33, 4/15 (2016): 32–41.

McDowell, Josh. *God Breathed: The Undeniable Power and Reliability of Scripture*. Shiloh Run Press, 2015.

Årstein Justnes
Professor i bibelvitenskap,
Universitetet i Agder

luther

Anne-Margrete Saugstad BIBELN FOR HODE OG HJERTE 249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

TORBJØRN HOLT - PER KRISTIAN SÆTRE - SJUR ISAKSEN

KRISTI HIMMELFARTSDAG - SUNDAG FØR PINSE PINSEAFTEN

KRISTI HIMMELFARTSDAG

25. MAI 2017

Prekentekest: Mark 16,19–20

Lesetekster: Sal 110,1–3 eller Apg 1,1–11 / Ef 4,7–10

Liturgisk farge: Hvit

Kristi himmelfartsdag er meget populær blant nordmenn, ikke fordi særlig mange går til kirke da, men fordi den hellige torsdagen gir et godt springbrett til en meget oval weekend hvor fredagen blir avspaseringsdag. Så kan man dra til fjells på den evige jakten etter snø og kulde når våren har ankommet i lavlandet, eller for de mer bedagelig anlagte, en oval weekend til Barcelona eller London.

Jeg har ikke sjekket de senere årene hva folk flest i det stadig mer sekulariserte Norge forbinder Kristi himmelfartsdag med. Det pleier å være spørreundersøkelser om den slags i Vårt Land med en viss frekvens. Man kan bare ane at det hele må være blitt særdeles vakt etter hvert.

Hvis man ikke er belemret med noe teologisk bagasje, vil nok nærmeste assosiasjon være en slags form for oppskytning, en voldsom vertikal forflytning oppover. Med dagens verdensbilde er det jo en oppstigning uten ende, fordi universet nå er blitt bortimot grenseløst.

Antikkens verdensbilde gjorde en slik beretning noe lettere å gripe. Himmelen var oppfattet som en hvelving, omtrent som en kuppel. Over kuppelen på utsiden var gudenes (eller Guds) sfære. Begrepet ”himmelhvelving” eller ”firmament” gir tilsvarende assosiasjoner. Det er noe fast. Antikken tenkte at firmamentet var av lapis lazuli, den praktfulle blå steinen, og på den faste hvelvingen var faste og bevegelige lys festet, de himmelske objekter. Vi mennesker lever vårt liv på jorden, flat eller rund, men uansett omsluttet av hvelvingen. Under oss var underverdenen med sine mer eller mindre utrivelige innbyggere. Englene var lokalisert utenfor kuppelen, hos Gud, og til tider opererte man også med flere kupler eller sfærer. I blant fant englene veien ned til oss hvis de var på himmelske oppdrag.

I et slikt verdensbilde er en himmelfart bokstavelig talt en reise oppover, fra jordens overflate til himmelhvelvingen, og når man var vel fremme på utsiden av kuppelen, var man i himmelen. Det var konkret en reise i tid og rom, og ga som sådan mening til dem som hørte historiene. Både hedensk antikk og jødisk historie har flere fortellinger om himmelferder hvor de store helter etter

avsluttet jordisk gjerning tas opp til gudenes boliger.

Siden bibelsk tid har universet vokst noe aldeles voldsomt, og nå er det synlige univers så ufattelig stort at man får fullstendig intellektuell vertigo når man skal prøve å beregne avstander. Det er et så aldeles enormt, og i all hovedsak tomt og taust, rom, og distansene mellom stjerner og galakser måles i tusenvis og millioner lysår. En fysisk reise opp gir knapt noen mening i dag. Vi må altså lete etter en teologisk mening som også forholder seg til at det himmelfartstekstene beretter om, er en fysisk forflytning. I vår tekst er beskrivelsen meget knapp: ”Etter at Herren Jesus hadde talt med dem, ble han tatt opp til himmelen og satte seg ved Guds høyre hånd.” Hos Matteus og Johannes nevnes ikke himmelfarten. Lukas er meget knapp: ”Og mens han velsignet dem, skiltes han fra dem og ble tatt opp til himmelen.” I Apostelgjerningene er det en hel fortelling, men beskrivelsen av den fysiske himmelfarten er også her knapp, om enn noe mer utfyllende enn hos Markus og Lukas: ”Da han hadde sagt dette, ble han løftet opp mens de så på, og en sky tok ham bort foran øynene deres.” Det dreier seg om å løftes opp, inntil man skjules av skyer. Hvor ferden så gikk videre, sies det ingenting om, men destinasjonen er altså ”ved Guds høyre hånd”, som dreier seg mer om teologi enn lokasjon.

Olaf Hillestad prøver seg på en tilnærming i sin versjon av ”Store Gud, vi lover deg”:

I en ukjent dimensjon
skjult for vitenskapens øye
jubler englers legion
for din trone i det høye.

Guds dimensjon er altså ”skjult for vitenskapens øye”. Der er den oppstandne Kristus, fortsatt sann Gud og sant menneske, ved Guds høyre hånd. Samtidig har kirkens tro til alle tider vært at Kristus ikke blir fjernere ved sin himmelfart, tvert imot; han blir nærmere oss alle, fordi hans nærvær i ord og sakrament gjør ham nærværende til alle tider og på alle steder. I en av de ikke alltid like oppbyggelige teologiske spekulasjonene på reformasjonstiden fastholdt den lutherske tradisjon at Kristi guddommelighet ikke var begrenset

av hans menneskelighet, men tvert imot, at Kristus kunne være tilstede fysisk overalt nettopp gjennom sin guddommelighet.

Troen på realpresens gjør Jesus dirrende nærværende, og han som er på Guds himmelske trone, er også nærværende hos oss i brød og vin.

Tenker man nøyere på det, og det bør man gjøre, blir perspektivene aldeles voldsomme.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST I LONDON
THO@SJOMANNSKIRKEN.NO

SUNDAG FØR PINSE

28. MAI 2017

Preiketekst: Joh 15,26–27

Lesetekstar: Hag 2,3–9 eller Apg 1,12–14 / 1 Pet 4,7–9

Forteljingstekst: 1 Mos 11,1–9

Liturgisk farge: Kvit

Sundagen før pinse er ein underleg kyrkjeårsdag. Det er siste sundagen i ei av dei vidgjetne langhelgane i mai, med alle alternativa til kyrkjegang, som der høyrer med. Om kyrkjelyden satsar særskilt så seint i semesteret, så var det gjerne helgetorsdag ein gjorde det. Liturgisk er gudstenesta litt umotivert: Jesus drog til himmelen på torsdag, og Anden kjem ikkje før neste helg, så kva skjer eigentleg denne sundagen? Dessutan er det i slutten av påsketida mange preiketekstar frå Jesu avskiltale i Johannes, slik at både predikant og kyrkjelyd har vandra mange veker rundt i det same teologiske landskapet når ein kjem så langt som til denne sundagen. Med andre ord: Det er ein utruleg alminneleg kyrkjesundag, og ein skal leite litt for å finne inspirasjonen.

Preiketeksten i Joh 15,26–27 gjev ikkje så mykje hjelp. Han er kort og abstrakt, og det er den tredje preiketeksten frå avskiltalen på fire veker. Det nye momentet er jo at Jesus snakkar om Talsmannen og Sanningsanden, og slik sett vrir ein seg mot pinsetid. Men ein kan jo likevel ikkje halde pinsepreika ei veke for tidleg. Det sentrale omgrepet i preiketeksten er "vitne", og det er jo eit nøkkelomgrep i Johannesevangeliet i det heile. Johannes Døyparen vitnar om Jesus (1,7f.15.19.32.34; 3,26.28; 5,31–33). Også Skriftene (5,39) og gjerningane Jesus gjer, vitnar om kven han er (10,25), og kvinna ved brønnen (4,39) og læresveinane (12,17) vitnar om Jesus, fordi dei har sett kva han har gjort. Truverdet til

heile evangeliet kviler på at ein av læresveinane vitnar om det han har sett (19,35; 21,24). Faderen sjølv vitnar (5,37; 8,18), men det viktigaste vitnet er Jesus sjølv (3,32f; 8,14.18), for, som han seier til Pilatus, "til dette er eg fødd, og til dette er eg komen til verda, for å vitna om sanninga" (18,37). Fordi Jesus kjem frå Gud, kan han vitne sant om dei evige tinga (3,11–13). Når Jesus så forlét læresveinane, stiller det heile seg annleis. Då er me inne i den røyndommen som dagens preiketekst peikar mot. Då er det i staden Anden som i vitnar (15,26) saman med læresveinane (v 37). Kyrkja har tradisjonelt forstått seg sjølv som ein del av denne gruppa av læresveinar, og mykje tyder på at slik tenkte ein i opphavsmiljøet til evangeliet òg. Men homiletisk skaper ein slik identifikasjon ei utfordring: Dersom "å vitne" i Johannes-forstand tyder å fortelje om det ein har sett; kva er det kyrkjelyden har sett, som gjer oss i stand til å fortelje om sanninga på same måten som Jesus sjølv?

Sidan preiketeksten er så kort, finn ein ikkje noko hjelp der til å svare på dette spørsmålet. Ein anar ein mogleg samanheng mellom Andens og læresveinane sitt vitnemål, men lenger kjem ein ikkje på to vers. Epistelteksten frå 1. Petersbrev kan derimot seie noko om korleis dette vitnemålet kan berast fram: Gjennom kjærleik, gjestfridom og teneste etter som Gud gjev nåde, skal forsamlinga gje Gud ære. Idealbiletet av kyrkjelydslivet er utfordrande nok, men tanken om at kyrkjelyden gjennom det ein gjer og ikkje gjer mot kvarandre er med på å skape omverda sitt bilete av Gud, kan få nokon og ein kvar til å drive kritisk sjølvgransking, i alle fall etter eit år der det i media verkar som om det einaste ein driv med i kyrkja, er å meine ting, gjerne høglydt. Krangel, splid og skisma pregar nyheitsbiletet, og sjølv om mange av oss veit at røyndommen er så mykje større, og at der faktisk er utruleg mange døme på sysken kjærleik og gjestfridom også i heilt vanlege norske kyrkjelydar, så kan konfliktfokusset tappe kreftene frå nokon og ein kvar.

Det er då eg lurar på om ikkje det finst ein skjult skatt i den lett obskure GT-teksten frå profeten Haggai. I prinsippet likar eg tanken på å lese dei alternative tekstane frå Apostelgjer-

ningane gjennom påsketida, men på denne sundagen heng tekstane så godt saman dersom ein les den oppsette GT-teksten, at eg tilrår å velje bort Acta-teksten, som uansett harmonerer så godt med 1. Petersteksten at han ikkje tilfører noko vesentleg nytt. Haggai har derimot eit konkret bilete å by på. Heile teksten er ein profeti om gjenoppbygginga av tempelet i Jerusalem etter eksilet i Babylon. Krisa var eit faktum for folket utan tempel, utan ein stad å møte Gud, utan ein stad for å bere fram offer og gjere soning for syndene. Minnet om det herlege huset dei hadde hatt før, hadde dei med seg, og dette idealet gjorde folket mismodige (v 3). Men profeten lovar dei at dei kan vere sterke, fordi Gud er med dei. Dei har ein gammal lovnad om at Anden skal vere med dei, og difor skal det nye tempelet verte herlegare enn det gamle. Profeten dreier blikket bort frå folket og bort frå sjølve huset (som aldri heilt skulle leve opp til idealet om Salomos tempel) og peikar på det sentrale: Gud har lova å vere der. Der gjev han fred. I NT er det kyrkjelyden som er det nye tempelet, i så ulike tekstar som til dømes i Efesarane 2,19–22, 1 Peter 2,1–10 eller for den del i Matteus 16,16–20, og det er difor i god bibelsk ånd å knyte denne teksten til dei to andre. Metaforen er stor og kan dreiest i ulike retningar. Vesentleg er det i alle fall at Guds nærvere som gjer kyrkjelyden til eit tempel, til ein stad der menneske kan kome med nauda si og møte Gud. Det nye er jo at lovnaden ikkje er knytt til ein stad, men til eit fellesskap, og at tempelet no er opna for alle folk slik dei gamle profetane lova. Det har ikkje så mykje med dei som byggjer huset å gjere, men alt med han som har lova å vere til stades og gje av sin fred. Slik er det Anden vitnar om Gud, og slik er det me som læresveinar kan gjere det same.

Så står ein att med slike sterke bilete av kva kyrkja er, på ein litt keisam sundag litt seint i semesteret. Kanskje er det ein slik sundag då kyrkjekvardagen verkar litt ekstra grå. Men lovnadene om Guds nærver er dei same. Kanskje kan dei høge bileta og dei store orda kaste ljøs over kvar dagen slik Haggai ein gong skulle setje mot i Josva og Serubabel. Og kanskje kan dei hjelpe oss til å leggje litt mindre vekt på oss sjølve og kva

den eller den meiner om det eine og det andre, og heller grunne litt over at dette litt skakke og rare som me kallar kyrkja vår; det er staden der Gud har lova at han vil møte menneska. Så set me opp ”Guds kirkes grunnvoll ene” eller ”Kyrkja, ho er eit gammalt hus” på salmesetelen, og om alt skulle gå i boks, får me nokon til å syngje Erik Hillestad og Sigvart Dagsland sin ”Djube spor” i gudstenesta, slik rett før me går fram til nattverd, til dømes. Det høver nemleg dagen og tekstane:

De'kje lett å skimta svarå her
kor adle famle i blinda
men det hjelpe hvis eg leide der
eg vett at du e å finna

Du har gitt oss kjærkå, Gud
Hu gjør vel ka hu kan
Hu virke sleden, hu e litt rar
Men om hu svikte, så e hu alt me har

Det blir sagt og skreve møyje sant
om liv og lere som sprike
men i avmakt, som ein diamant
gjømme kjærkå ditt rige

For bakom fromme ord og tågeprat
Der kan eg møda deg
Som har gått så tunge steg
For å møda meg.

PER KRISTIAN SÆTRE
STIPENDIAT, MF
PER.K.SATRE@MF.NO

PINSEAFTEN

3. JUNI 2017

*Prekentekest: Joh 7,37–39
2 Mos 24,3–11 / Ef 2,17–22
Liturgisk farge: Rødt*

SALIG ER TØRSTEN

Tørst var navnet på et tidsskrift for åndelige og eksistensielle samtaler, utgitt av misjonsorganisasjonen Areopagos. Siste nummer kom riktignok for et par år siden, men de som følger med, vil ha registrert at Areopagos og Vårt Land fortsatt er opptatt av tørsten. Arrangementer som fremmer klassiske kristne praksiser blir markedsført under navnet *Salig er tørsten*. At tørsten, selve lengselen, i seg selv er salig, er en innsikt som godt kan begrunnes i Jesu egne saligprisinger i Bergprekenen. Her blir den som hungrer og tørster etter rettferdigheten, prist salig allerede mens de hungrer og tørster.

Tørst er også navnet på en restaurant i Oslo, et sted som har spesialisert seg på supper og juice. Både tidsskriftet og spisestedet vil på hver sin måte gjerne komme menneskers lengsler imøte. Lengslene finnes utvilsomt, for der hvor det finnes liv, finnes det også tørst etter mer liv og dype-re liv. Det er ikke kroppens helt grunnleggende behov for vann disse to institusjonene vil komme imøte; det behovet er godt dekket fra før her til lands. Men lengselen etter mening, fellesskap og det gode liv kan både et godt tidsskrift og en god bar eller restaurant imøtekomme.

Det er ikke bare tidsskrifter og barer som gjerne vil komme vår livstørst imøte. I en kultur som har både tid og midler til å kryste det aller meste ut av livets frukter, er det nesten ikke grenser for hva som tilbys. Jeg mener ikke å ironisere over dette markedet; kanskje deltar jeg i det selv bare ved å skrive denne tekstgjennomgåelsen.

Går det an å si at Jesus stiller seg opp i den samme køen av mulige tørsteslukkere? Det er jeg i tvil om. Riktignok er jeg overbevist om at det Jesus gir, også bidrar til mening, fellesskap og det gode liv. Men han kaller oss ikke til konsum; han gir oss ikke mer av det vi allerede har en god del av. Han kaller oss til omvendelse. Gjennom omvendelsens overgivelse til Gud åpnes kanalene slik at vann ikke bare strømmer inn men også ut til andre. Vann blir levende når det settes i konstant, fornyende bevegelse.

TEKST OG BUDSKAP

Teksten er hentet fra en del av Johannesevangeliet, som preges av ulike stridssamtaler med skriftlærde og fariseere. I vår scene er vi allerede midtveis i Sukkot, løvhyttfesten (7,14), og på festens sjuende dag feires *Simchat Beit Hashoeivah*, en fest som både takker Gud for regnet som gir grøde og vekst og som ber om vann til jorden. En prest heller ut vann på alteret, og seremonien er omgitt av lamper av gull og sang og musikk. Denne feiringen danner den naturlige tematiske bakgrunnen for den proklamasjonen Jesus kommer med: ”Den som tørster, skal komme til meg og drikke!”

Levende vann – *hydator zántos*. Som så ofte ellers tar Jesus i bruk et helt alminnelig, konkret ord, denne gang elementet vann, for å betegne en overført og åndelig betydning. Selve overgangen fra konkret til metafor skjer i samtalen med den samaritanske kvinnen ved Sykars brønn (4,10) I v 38 antyder evangelisten at Jesus siterer fra skriften, men dette sitatet finner vi ikke i GT. Det er ikke helt opplagt hva det er i Skriften Jesus sikter til, men kilder til vann (2 Mos 17,6) og kilder til liv (Sal 36,10) omtales flere steder. Det kan være en omskrivning eller en hentydning til Sal 78,16: ”Han lot bekker strømme fram av klippen, lot vannet renne ned som elver”. I vår tekst slukker ikke bare Jesus den troendes tørst; den troende blir selv en kilde til levende vann.

Jødene hadde en nærliggende forståelse for forskjellen mellom levende og dødt vann. Ikke mange kilometer øst for Jerusalem ligger Dødehavet. Fra høydene rundt den hellige by beveger du deg nedover til du passerer 0 moh. Derfra må du

klatre enda 400 meter nedover til jordoverflatens laveste punkt. Der ligger Dødehavet. Høydeforskjellen mellom Jerusalem og Dødehavet er 1150 meter. Det sies at vannet er helsebringende, men det kan definitivt ikke drikkes. Saltholdigheten er på 30 %, og den som vil slukke sin tørst av dette vannet, vil trenge medisinsk hjelp. Det var nok av vann i Dødehavet, men ikke slikt vann som Jesu tilhørere lengtet etter. I nordenden tar den store innsjøen imot vannet fra elva Jordan, Jesu dåpsvann fant veien hit. Men det er ingen elver som renner ut fra denne innsjøen. Vannet inngår ikke i en konstant fornyende bevegelse. Dødehavet er dødt hav og det motsatte av levende vann.

VANN OG ÅND

I evangelisten Johannes' kommentar til Jesu ord kobles det en forbindelse mellom Det levende vann og Den hellige ånd. Det betyr at kilden med levende vann finnes hos alle de døpte. En kristen trenger ikke å lete verken i tidsskrifter eller på barer for å finne kilden. Vi skal slippe den

hvilleløse jakten på det nyeste og friskeste vannet med den mest interessante smakstilsetningen. Alt er gitt oss i dåpen. Å tro er å fatte tillitt til denne gaven. Kanskje er det denne tillitten som best kan komme min åndelige tørst i møte. Den gir imidlertid ingen grunn til tilbaketilt selvtillfredshet. Svaret på innsikten i den indre, allerede tilstedeværende kilden er ikke åndelig latskap. Verken vann eller Ånd er ment for internt, stillestående bruk, men for bevegelse og omsetning. Det nye livet leves for andre.

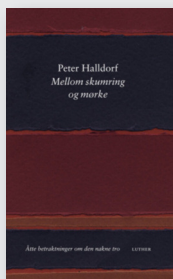
Det er kanskje ikke så mange som inviterer til gudstjeneste på pinseaften, men den samme teksten er pretekst på 2. pinsedag i 3. rekke. Det er kanskje ikke så mange som har gudstjeneste da heller. Det er synd, for disse sterke, inviterende og proklamatoriske ordene fra Jesus fortjener å bli hørt.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
FØRSTELEKTOR VED MFS PRAKTISKE-
TEOLOGISKE SEMINAR OG PREST
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

luther

Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro.

Påskeaften, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>